

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Кафедра лісового господарства

ЗВІТ

з науково-дослідної роботи на тему:
«Синантропізація рослинності приміських лісів Центрально-Придніпровської
височенної області».

зі спеціальності 205 «Лісове господарство»

Зав. кафедрою:
д. с.-г. н., професор

підпис

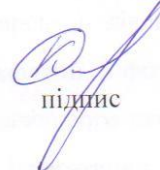
Шлапак В.П.
«27» 08 2019р.

Науковий керівник:
д. с.-г. н., професор

підпис

Шлапак В.П.

Науковий керівник:
д. географ. н., професор

підпис

Кисельов Ю.О.

Виконавець НДР:
аспірант

підпис

Черний В.І.

Результати роботи розглянуті кафедрою лісового господарства
Уманського національного університету садівництва
(протокол № 1 від «27.» серпня 2019 р.)

ВСТУП

Вплив діяльності людини на рослинний покрив призводить до синантропізації, серед негативних наслідків якої є вимирання деяких видів рослин, загальне збіднення флори, спрощення структури, уніфікація, зменшення генетичного різноманіття, зниження продуктивності та стабільності рослинного покриву. Господарська діяльність сприяє поширенню синантропних видів, які перешкоджають відновленню природного рослинного покриву, завдають значної шкоди сільському господарству тощо. За останні століття господарська діяльність людини зумовила зміни рослинного покриву, зокрема, заміни на великих площах корінної рослинності похідними, подекуди цілком антропогенними, рослинними угрупованнями. На сьогодні поширення інвазійних рослин вважають екологічною проблемою, що набула глобального рівня.

Синантропна рослинність відіграє велику роль в оптимізації середовища, хоча і поступається в цьому сенсі культивованій та природній. Це проявляється у поглинанні різноманітних токсичних речовин, що утворюються внаслідок господарської діяльності людини, у закріпленні субстратів, перешкоді ерозії та дефляції. Її фотосинтетична активність сприяє зменшенню високого вмісту вуглекислого газу в повітрі та збагаченню його киснем. Проте варто зазначити і негативну роль синантропних рослинних угруповань. У більшості з них присутні злісні засмічувачі посівів та газонів, зокрема і карантинні бур'яни, котрі є проміжними хазяїнами для шкідників сільськогосподарських культур, а також види, що спричиняють алергічні реакції. З цих причин детальне вивчення синантропної рослинності набуває важливого значення. Оскільки Передкарпаття (Дрогобицький район) характеризується досить сильним ступенем антропогенного тиску, який формують висока розораність регіону, розвинена сітка залізничних та автомобільних доріг, висока щільність населення, яка, своєю чергою, впливає на залишки природної флори через випасання худоби, рекреацію тощо, то

для всебічного аналізу флори потрібно вивчати не тільки її сучасний стан, а й розглядати її розвиток у часі.

Синантропна флора на сучасному етапі свого розвитку представлена сукупністю досить складних комплексів рослинності, флористичний склад, тривалість існування та напрямок розвитку яких зумовлені історичними, економічними і природними особливостями регіону. Процеси синантропізації створюють реальну загрозу фіторізноманітності. Із кожним роком збільшується кількість неаборигенних рослин, розширюється спектр їхніх місцезростань, наростають темпи заносу, поширення та ступінь натуралізації.

Актуальність теми: значення знань про флору посилюються в аспекті положень Міжнародної конвенції про збереження біорізноманітності (м. Ріо-де-Жанейро, 1992) та резолюції Міжнародної конференції *Planta Europa* (м. Їєр (Франція), 1995). Зміни в біосфері призводять до зменшення кількості видів рослин та втрати цінного генофонду флори. Швидкі темпи розвитку суспільства і посилення впливу людини на природний рослинний покрив спричиняють синантропізацію аборигенної флори та рослинності. Тому, одним з головних наукових завдань є вивчення сучасного стану флори та його змін внаслідок антропогенного впливу. Підвищене навантаження на ландшафт у вигляді землеробства, випасання худоби, а в останні століття і вплив індустріалізації, викликали неминуче скорочення лісових площ, ареалів деревних порід та видів нижнього лісового ярусу.

Обезліснені ландшафти є сприятливими для імміграції чисельних однорічних та багаторічних рудеральних та сегетальних рослин, в першу чергу, з Південної та Південно-Східної Європи, Західної Азії, з Південної та Північної Америки, Південної та Східної Азії.

Така зміна місцезростань дала можливість багатьом сегетальним та рудеральним видам переміститися із своїх вихідних південних та східних областей розповсюдження на відкриті середньоевропейські ландшафти.

Актуальність досліджень: синантропізація є одним із найбільш чітко виражених наслідків впливу різних антропічних факторів на природну флору взагалі та на регіональну зокрема, на що звертається увага в численних публікаціях ботаніків. Внаслідок синантропізації відбувається поступова деаборигенізація місцевої флори й втрата нею своїх специфічних особливостей, спостерігається збільшення числа особин еврибіонтних і зменшення числа особин стенобіонтних видів рослин, зменшення α -різноманітності аборигенних видів, посилення процесів ізоляції окремих частин ареалів видів. Процеси синантропізації охопили нині різні регіони планети. На думку К.М. Ситника (1997) в третьому тисячолітті можлива катастрофічна синантропізація флори України.

У світовій і вітчизняній літературі проаналізований вплив на природну флору різних за джерелом походження, характером і особливостями дії антропічних факторів, розроблені різні класифікації форм антропічної динаміки рослинності, запропоновані окремі критерії оцінки такої динаміки, складені списки та проаналізовані особливості синантропних флор окремих регіонів, запропоновані класифікації синантропних видів.

Широкомасштабне, далеко не завжди екологічно та економічно обґрунтоване осушення та проведення осушувальних меліорацій на великих площах, виступає потужним фактором антропічної трансформації регіональної флори. Під впливом осушення та подальшого господарського освоєння осушених земель вихідна флора на окремих ділянках майже повністю знищується, на інших – зазнає досить помітних змін. Певних змін зазнає також флора на територіях, прилеглих до осушених.

Мета роботи: є оцінка ступеня трансформації видового складу флори на осушених і прилеглих до них територіях на прикладі ділянок приміського лісу Центрально-Придніпровської височинної області із точки зору її синантропізації в умовах існуючого антропічного пресингу.

Предмет дослідження – поширення синантропних та адвентивних рослин в межах приміських лісів Центрально-Придніпровської височинної області.

Об'єкт дослідження – синантропізація рослинності приміських лісів Центрально-Придніпровської височинної області.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Встановити видовий склад синантропної флори на територіях, його особливості на окремих об'єктах і на ділянках із різними екологічними умовами.

2. Провести систематичний, екологічний, біоморфологічний і фітоценотичний аналізи зареєстрованих видів синантропної флори.

3. Виділити та охарактеризувати на території окремі флоро-комплекси, з'ясувати участь синантропних видів у їх формуванні.

4. Систематизувати відомості з біології та екології адвентивних рослин, доповнити їх власними спостереженнями.

5. Навести систематичний огляд адвентивних рослин досліджуваної області.

6. Навести описи найбільш поширених адвентивних рослин ділянок приміського лісу Центрально-Придніпровської височинної області.

7. Проаналізувати структуру гідроморф синантропних видів і їх відношення до едафічних факторів за даними фітоіндикаційних шкал.

8. Встановити залежність величини синантропності від ряду факторів природного та антропоїчного походження.

9. З'ясувати насінневу продуктивність окремих заносних видів, а саме: злинки канадської (*Coryza Canadensis*), ромашки непахучої (*Tripleurospermum inodorum*), тонколучника північного (*Phalacrolooma septentrionale*), ромашки запашної (*Lepidothesa suaveolens*).

Робота полягає в здійсненні еколого-ландшафтного аналізу синантропних рослин приміських лісів Центрально-Придніпровської

височинної області, а також у виявленні частки заносних видів рослин та оцінці їх насінневої продуктивності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для проведення подальшої екологічної експертизи за станом забур'янення ділянок приміських лісів, які змінили свій природний покрив із-за діяльності людини. Висновки можна рекомендувати працівникам садово-паркового господарства, лісового господарства із метою запобігання поширенню адвентивних видів та збереженню природних ландшафтів.

Рослини, не властиві для даного регіону, раніше називались синантропними, а проникнення нових видів до місцевої флори – **синантропізацією** флори. Нині ці терміни застосовують до рудеральних видів та бур'янів, занесені рослини називають адвентивними, а відповідний процес – інтродукцією.

Синантропна рослинність — рослинність, яка отримує переваги з антропогенних заходів зміни середовища і, отже, поширюється поблизу антропогенних ландшафтів (поля, пасовища, дороги, населені пункти, житла).

Аналізуючи систематичну структуру синантропної флори, встановлено, що спектр провідних родин представлений так: найчисельнішими родинами є Asteraceae – 25,6 % яка, як відомо, є вершиною еволюції дводольних рослин та представники якої добре пристосовані до різноманітних умов і мають низку прогресивних ознак, Lamiaceae – 10,3 %, Fabaceae – 8,9 %, Brassicaceae – 7,7 % та Caryophyllaceae – 6,4 %. Родини Polygonaceae, Scrophulariaceae та Poaceae містять у своєму складі по 3 види і відсоткова частка кожної становить 3,8 %. Сім родин налічують по 2 види (Equisetaceae, Rosaceae, Platanginaceae, Papaveraceae, Amaranthaceae, Apiaceae, Ranunculaceae). Дев'ять родин мають один вид, як-от Campanulaceae, Convolvulaceae, Salicaceae, Chenopodiaceae, Sambucaceae та ін. Синантропні рослини, частка яких

безпосередньо пов'язана з діяльністю та розвитком людського суспільства, досить різноманітні за адаптацією до умов антропогенних факторів.

За географічним походженням їх поділяють на дві фракції: автохтонну (апофіти) – аборигенні види, котрі повністю або частково перемістилися на антропогенні екотопи; алохтонну (адвентивні види) – антропохорні види, область походження яких розміщена за межами України. Співвідношення суми видів, що належать до цих двох фракцій, склалося у процесі історичного розвитку і є важливою рисою синантропної флори будь-якого регіону та характеризує ступінь її синантропізації. У досліджуваній синантропній флорі апофітна фракція нараховує 58 видів (74,3 %) (*Convolvulus arvensis* L., *Mentha arvensis* L., *Plantago major* L., *Vicia hirsuta* (L.) S.F. Gray, *Vicia cracca* L.) і адвентивна ж фракція представлена 20 видами (25,6 %). Це такі види, як *Ambrosia* 40 Науковий вісник НЛТУ України, 2017, т. 27, № 6 Scientific Bulletin of UNFU, 2017, vol. 27, no 6 *artemisifolia* L., *Centaurea jacea* L., *Acer negundo* L., *Lamium album* L. тощо.

Поява адвентивних видів у складі місцевої флори, посилення фітоценотичної ролі цих видів у формуванні рослинних угруповань є одним із найбільш небажаних наслідків антропічної трансформації аборигенної флори, що становить потенційну небезпеку збереженню корінної фіторізноманітності. Згідно з класифікацією синантропних видів (Protoporova, 1991), адвентивні рослини за часом занесення поділяють на археофіти та кенофіти. На території дослідження переважають кенофіти. За літературними даними (Andriienko, Shcherbak & Prydatko, 2009; Mariushkina, 2010; Yaroshenko, 1984), якщо серед адвентивних видів переважають кенофіти, то можна зробити висновок про досить пізні інтенсивне освоєння людиною цієї досліджуваної території. За ступенем натуралізації серед адвентивних видів переважають епекофіти види, які натуралізувались в антропогенних місцезростаннях (*Artemisia absinthium* L., *Galinsoga parviflora* Cav., *Lamium album* L.).

З розвитком торгівлі та відкриттям нових земель, зростала кількість новоприбулих рослин, часом з дуже віддалених країн. Види переміщувалися разом з товарами. Значна кількість синантропних видів рослин була занесена, як екзоти до ботанічних садів, наприклад дурман (*Datura stramonium* L.), елодея канадська (*Eloдея canadensis* Rich.), золотушник велетенський (*Solidago gigantea* Ait.). Групу таких видів без сумнівів занесених людиною і чужих нашій флорі називають антропофітами (пришельцями) (Wysocki, Sikorski, 2009).

Частина рослин-пришельців має широку екологічну амплітуду та швидке визрівання насіння, що дозволяє їм освоїти угруповання, які ще не стабілізувалися. Внаслідок цього окремі рослини можуть проходити кілька поколінь на рік. Зазначені рослини також мають великий насінневий банк та здатність розмножуватися вегетативно. В районах найбільшого антропогенного пресу поширені угруповання одно-дворічних сеgetальних чи рудеральних рослин – порядок Polygono-Chenopidietalia класу Stellarietea media, які існують в умовах щорічної агрокультури. Тут рослини змушені розвиватися дуже швидко. В умовах рудеральних угруповань (ряд Sysymbrietalia class Stellarietea media) – газонів, місць забудови та складування матеріалів, де частота трансформації є такою ж як на полях. Меншому впливу підлягає рослинність на полях зернових та лону (порядок Centauretalia cyani класу Stellarietea media) (Matuszkiewicz, 2008; Wysocki, Sikorski, 2009).

Відносно невеликому пресу підлягають угруповання багаторічних рудеральних рослин. Вони зростають на територіях частково деградованих, як у випадку класів Artemisietea vulgaris та Epilobietea angustifolii. В склад цих фітоценозів входять перш за все витривалі рослини адаптовані до спорадичного – раз на кілька років впливу людини. Часто вони пов'язані з певним чітко окресленим типом середовища – смітником, насипом, придорожніми смугами, кар'єрами тощо. Вони мають велику продуктивність та потребують мінімальних заходів для підтримки в часі.

Галінсога дрібноквіткова або незбутниця (*Galinsoga parviflora* Cav) — сеgetально-рудеральний вид рослин роду галінсога, широко розповсюджений по всій Земній кулі. В Україні є небезпечним інвазійним видом. З сільськогосподарських угідь поширився на суміжні лісові площі, природні луки, ставши їх складовою частиною. В нових умовах виявився дуже агресивним і почав витісняти з біоценозів природні (автохтонні) види.

Стебло пряме, розгалужене, заввишки 10—70 см. Листки яйцеподібні або довгасті. Коренева система стрижнева. Розмножується в основному насінням, однак подрібнені часточки рослини здатні укорінюватися Цвіте з липня по вересень. Суцвіття — кошик, квітки білі. Плід — сім'янка, насіння обернено-яйцеподібне розміром 4—6×3—4 мм, досягає у липні вересні, декілька генерацій на рік. Репродуктивна здатність — 0,3 тисяч насінин на одній рослині. Зберігає життєздатність в ґрунті до 5 років, проростає без періоду спокою, в межах температур 6—30°C, сходи з'являються із глибини не більше 3 см у липні—серпні і вересні. Поширена по всій Україні, особливо в Поліссі та в Лісостепу на добре зволжених ґрунтах. Засмічує просапні культури, пізні посіви, а також сади й неорні землі. У кінці XVIII ст. в Європу було занесено південноамериканську рослину — галінсогу дрібноквіткову (*Galinsoga parviflora* Cav.). Вперше в 1785 р. її виявив іспанський ботанік А. І. Каваніль, в Паризькому, а потім у Мадридському ботанічних садах. Батьківщиною цього виду є Перу, але він і тоді був поширений в прилеглих країнах: Болівії, Чілі, Бразилії, Аргентині тощо.

Галінсога дрібноквіткова — однорічна майже гола рослина з родини айстрових до 30—40 см заввишки з прямостоячим стеблом, облистненим яскраво-зеленими цілісними листками і дрібними, до 5 мм діаметром кошиками квітів. Жовті трубчасті квітки розміщені в центрі, в оточенні п'яти білих язичкових квіток. Рослина віддає перевагу тінистим зволженим місцям. У кінці XVIII ст. «американку» помітили в Німеччині. Там вона подекуди траплялась на околицях великих міст. Колонії галінсоги дрібноквіткової швидко збільшувалися й до 1807 р. весь північний схід

країни був окупований «загарбницею». Далі галінсога продовжувала свій шлях у двох напрямках. Один з них вів у Польщу і Росію, другий — через Австрію і Швейцарію до північної Італії. Поява її у Відні зафіксована в 1850 р. Пристосувавшись до умов Середньої Європи, галінсога дрібноквітка почала освоювати північно-західні райони Європи. У Голландії вона з'явилася в 1862 р., у Бельгії — в 1887, в Англії — в 1807, у Данії і Норвегії — в 1906 р.

Одночасно освоювалися території також у південному напрямі. У 1910 р. перші осередки цієї рослини виникають у північних і північно-східних районах Франції. На початку ХХ ст. цей вид уже розселився по Європі. На Україні галінсога дрібноквітка швидко розповсюджувалася по парках і маєтках. В 1879 р. її виявили в м. Коломиї і в м. Кременці. Наступного року вона вже з'явилася у м. Заболотіві, у 1890 р. перші представники цього виду зазеленіли на околицях м. Ровно. У 1894 р галінсога, подорожуючи у східному напрямі, опинилася у м. Харкові. З білоцерківського осередка галінсога дрібноквітка вирушила в північному напрямі і в 1905 р. вже зустрічалася в багатьох садах м. Києва, у 1906 р.— також на околицях міста. Звідси вона поширилась до Васильківського району. Харківський осередок у 1919 р. досяг станції Богодухів Харківської області. Таке хаотичне поширення пояснюється тим, що спочатку переважав антропохорний спосіб занесення рослини: куди перевозили засмічене насіння чи вантажі, там і виникав черговий осередок бур'яну. Потім, завдяки природному способу розповсюдження, кількість нових місцезнаходжень галінсоги дрібноквіткової почала зростати. У 30-х роках галінсога дрібноквітка була досить поширеним бур'яном у Київській, Харківській і Хмельницькій областях.

Окремі ділянки були засмічені в Полтавській, Черкаській, Житомирській, Тернопільській, Ровенській, Кіровоградській та Вінницькій областях, а також у північних районах Одеської області. У народі цю «загарбницю», якої важко позбутися, влучно охрестили «незбутницею». Вона й справді завдавала величезної шкоди в лісових і лісостепових районах, де

для неї були найсприятливіші умови. Її розповсюдження обмежує нестача вологи, тому в степовій зоні її значно менше. Особливо галінсоги дрібноквіткової багато в Лісостепу і Закарпатті, де її вважають одним з найбільш злісних городніх бур'янів. Тепер галінсога дрібноквіткова засмічує переважно присадибні ділянки, городи, поля просапних культур, а також парки, газони, квітники тощо. Росте і на узбіччях шляхів, але віддає перевагу тінистим місцям з пухкими, родючими зволженими ґрунтами. Інколи засмічує пасовища. У нашій країні галінсога вйчаства відома з 1928 р.

Вперше вона була занесена до Литви. Другий осередок виник у Львові в 1949 р. До цього району галінсога вйчаства, мабуть, потрапила з Угорщини, де відома ще з 1932 р., або з Польщі. З того часу дуже поширилася по Закарпаттю й інших західних лісових і лісостепових районах України, але на схід далі Ровенської області не пішла через несприятливі кліматичні умови.

Найчастіше угруповання синантропних рослин розглядаються як неужитки без якогось господарського значення (Wysocki, Sikorski, 2009).

Проте навіть рудеральні типи рослинності, це не сміття, а своєрідні біотопи, які в сучасному світі теж мають свою цінність. Зокрема велике значення мають вони для зимуючих у нас птахів. Саме тут малі горобині птахи, такі як щогли (*Carduelis carduelis*), зеленяки (*Carduelis chloris*), чечітки (*Carduelis flammea*) знаходять насіння будяку (*Cirsium*), енотери (*Oenothera*) та лободи (*Chenopodium*), на якому тримаються всю зиму. Зрозуміло що чим більші зарості цих бур'янів, тим більше корму мають птахи. Отакий парадокс про який варто пам'ятати.

Садово-дачні ділянки по берегах Дніпра також вже міцно увійшли в трофічні ланцюги на заплаві. Зокрема, важливе значення мають розташовані подекуди по заплаві старі сади (зокрема в дачних масивах на Микільській слобідці та Осокорках). Тут взимку годуються омелюхи (*Bombus garrulus*), дрізд чикотень (*Turdus pilaris*), снігурі (*Pyrrhula pyrrhula*), костогризи (*Coccothraustes coccothraustes*), сирійські дятли (*Dendrocopos syriacus*) та ін.

птахи. Наявність горобиних приваблює сюди хижаків, таких як яструб малий (*Accipiter nisus*) чи сов.

Заносні та рудеральні види вже так глибоко проникли до ценозів заплави, що почали відігравати не тільки кормову, але й захисну роль для багатьох тварин. В них і на них тварини будують свої гнізда та ховаються. Зважаючи на це, будь-яка боротьба з ними вже не тільки не має практичного сенсу, але і може призвести до наступного порушення вже стабілізованих нових заплавних екосистем.

Певне значення мають синантропні рослинні угруповання і для людини. Так, частина рудеральних видів є цінними лікарськими рослинами, як, наприклад, м'яточник чи собача кропива (*Leonurus cardiaca* L.), чи чорнокорінь (*Cynoglossum officinale* L.), тож, їх ресурси у віддалених від доріг натуральних місцезростаннях становлять велику цінність. Аморфа чагарникова (*Amorpha fruticosa* L.), великі зарості якої, наприклад, поширені на острові Трухановому і досі становить велике значення, як закріплювач дніпровських пісків. В останній час помічено також фіто-санітарне, а також естетичне значення синантропної рослинності. В Голландії, Швейцарії, Німеччині рудеральну рослинність свідомо використовують в озелененні.

Кількість площ їх в містах росте. Синантропна рослинність як ніяка ніша пристосована до умов існування в містах (Wysocki, Sikorski, 2009).

Рослини, які входять до синантропних угруповань становлять також значну цінність для людини. Зокрема тут зустрічається багато цінних лікарських рослин. Зокрема, лобода біла (*Chenopodium album* L.) – «бур'ян для голодних», має багато вітаміну С. Але не рекомендується вживати її сировою, достатньо її запарити окропом, а потім підсмажити. Колись готували її з картоплею і сметаною, або яйцями. При цьому вона смакувала як шпинат.

В деяких регіонах додавали її до супу. З насіння лободи можна готувати кашу, або змелити їх на хліб. Листки цикорію (*Cichorium intybus* L.) являють собою ідеальний замітник кави, молоді листки цієї рослини також їстівні, але треба любити їх трохи гіркий смак. Подрібнене листя синяка

звичайного сік цієї рослини пришвидшує загоєння ран. Полин гіркий (*Artemisia absinthium* L.) має цінні властивості, він сприяє виділенню шлункового соку, покращує апетит та діє проти паразитів. Польовий мак (*Papaver rhoeas* L.) – його запарені пелюстки мають протизапальний і в'язучий ефект на верхні дихальні шляхи (Szumańska, 2017).

Відповідно до індивідуального плану роботи аспіранта (здобувача наукового ступеня доктор філософії) першого року навчання за період з вересня 2017 року по вересень 2018 року проведена така робота:

- затверджено тему дисертаційного дослідження;

- виконується збір та проведення закладання дослідів в ході маршрутних досліджень.

- оглянуто 200 джерел літератури по першому розділу «Огляд літератури»;

- прослухано курс лекцій і семінарів зі спеціальних дисциплін (затвержені Навчальним планом відділу аспірантури) та складено всі екзамени та заліки на «добре»;

Екзамени:

- Компютерна обробка інформації А – 90;

Заліки:

- Охорона праці за спеціальністю А – 90;

- Фітомеліорація А – 90;

- Еколого-орієнтоване ведення лісового господарства А – 91;

- Іноземна мова С – 75.

- УНУС м. Умань, Конференції молодих учених «Екологічні аспекти формування основних фітоценозів та підвищення їх продуктивності»

- Поширення Галінсоги дрібноквіткової як інвазивного виду України»

ВИСНОВКИ

Отже, адвентивними видами вважають такі рослини, які потрапивши в нову місцевість, що лежить за межами їхніх ареалів, пристосувалися до умов існування і почали самостійно поширюватися на новій території. Важливу роль у поширенні адвентивної флори відіграє антропогенна діяльність суспільства, що пов'язана з розвитком науково-технологічного прогресу.

Транспортні шляхи, зокрема автошляхи та залізниці, є основними джерелами занесення видів адвентивних рослин з інших регіонів України та з-за кордону.

Опрацювавши велику кількість літературних джерел присвячену синантропізації та адвентизації фітоценозів можна зробити висновок, що це питання є одним з пріоритетних в сучасній науковій діяльності.

Вивчення, спостереження та дослідження за сучасним станом синантропної флори, прогноз її змін у майбутньому необхідні для розроблення концепції природокористування та заходи з охорони біорізноманіття.

Проблема фітоінвазій (фітозабруднення) нині є однією з глобальних проблем, яка все більше привертає увагу ботаніків, екологів, спеціалістів сільського господарства, ресурсознавців, медиків, карантинних служб, оскільки фіто забруднення спричиняє багато негативних наслідків навколишнього середовища та суспільства.

Отриманні дані та результати досліджень в подальшому можна використовувати для ведення моніторингу за процесом синантропізації флори прогноз її змін у майбутньому необхідні для розроблення концепції природокористування та заходів з охорони біорізноманіття

Видова структура приміських лісів може формуватися за рахунок місцевих та інтродукованих видів, серед яких переважають представники лісової та лучної рослинності, що свідчить про їхній тісний зв'язок з природними фітоценозами.

У лісопаркових насадженнях відбуваються процеси деградації, спричинені віковими змінами та неналежним доглядом. Вони виявляються у зменшенні кількості видів у насадженнях (таксономічна деградація), перетворенні зовнішнього вигляду паркових ландшафтів (ландшафтна деградація) та зміні складу корінних фітоценозів (фітоценотична деградація), значним чинником чого виступають процеси синантропізації та адвентизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. М.Бортняк М.М. Нові місцезростання *Veronica peregrina* L. на Україні // Укр. ботан. журн. - 1979. - 36, № 6. - С. 598-599.
2. Бортняк М.М., Мосякін С.Л. Знахідки нових для флори УРСР видів роду *Corispermum* L. (Chenopodiaceae). // Укр. ботан. *журн. - 1989. - 46, № 2. - С. 66-67.
3. Бортняк М.М., Войтюк Ю.О. Новий для флори України адвентивний вид *Artemisia selengensis* Turcz. ex Bess. // Укр. ботан. журн. - 1991. - 48, №4. - С. 91.
4. Бур'яни УРСР, заходи боротьби з ними і ілюстрований їх визначник / Под ред. І.І.Бордзиловського. - Вид-во АН УРСР., - К., 1937. - С. 25 -45.
5. Бур'яни України. - К.: Наукова думка, 1970. - 800 с.
6. Васильченко И.Т. Определитель всходов сорных растений. - Л. - Колос. - 1979. - 336 с. Безрученко Н.З., Чукорин Н.Н. Об амброзии полыннолистной (*Ambrosia artemisiifolia* L.) // Ботан. ж-л. - 1956. - Т.41, N 55. - С.712-713.
7. Костильов О.В. Рудеральна рослинність України // Укр. ботан. журн.- 1990. - Т.47, №1. - С. 70-74.
8. Котов М.І. Адвентивна рослинність на Україні // Вісн. природоз. - 1929. - N 5/6. - С. 267-274.
9. Ларіонов Д.К. Амброзія полинолиста і боротьба з нею. - К.: Держсільгоспвидав, 1952. - 34 с.
- 10 Левітський С.А. Амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.) в Київській області // Ботан. ж-л. - 1951.- Т.8, № 4. - С. 61-62.
11. Протопопова В.В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. - К.: Наук. думка, 1991. - 204 с.
12. Тохтар В.К., Петрик С.П. Одночасна поява адвентивних видів у різних районах України // Бот. журн.- 1993. - Т.50, № 1. - С. 110-112.

13. Ламан Н.А. Гигантские борщевики – опасные инвазивные виды для природных комплексов и населения Беларуси [текст] / Н.А. Ламан, В.Н. Прохоров, О.М. Масловский. – Минск, 2009. – 40 с.
14. Манденова И.П. Борщевик – *Hieracium L.* [текст] / И.П. Манденова // Флора СССР/ – Т. 17. – М. – Л. : Изд-во "Наука", 1951. – С. 223-259.
15. Орлов О.О. Поширення та еколого-ценотичні особливості *Erechtites hieracifolia (L.) Raf. ex DC. (Asteraceae)* в Україні [текст] / О.О. Орлов, Д.М. Якушенко // Укр. ботан. журн. – 2011. – Т. 68. – № 6. – С. 795-804.
16. Тарасевич О.В. Розповсюдження адвентивних видів трав'янистих рослин на Поліссі та можлива загроза для лісового господарства [текст] / О.В. Тарасевич // Лісівництво та агролісомеліорація. – 2012. – Вип. 121. – С. 88-94.
17. Протопопова В.В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. - К.: Наук. думка, 1991. - 204 с.
18. Екофлора України. Том 1. /Дідух Я.П., Плюта П.Г., Протопопова В.В, Ермоленко В.М., Коротченко І.А., Каркущев Г.М., Бурда Р.І. /Вщпов. Ред. Я.П. Дідух. - К.: Фггосо-щоцентр, 2000. - 284 с.
19. Протопопова В. В. Анализ синантропной флоры Украинского Полесья / В. В. Протопопова // Актуальные вопросы ботаники в СССР. – Алма – Ата: Наука, 1988. – 76 с.
20. Дідух Я. П. Фітоіндикація екологічних факторів / Я. П. Дідух, П.Г. Плюта. – К., 1994. – 280 с.
21. Протопопова В.В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. — Киев: Наук. думка, 1991. — 204 с.
22. Рідкісні та корисні рослини флори Чернігівщини в природі та культурі / Наук. ред. д.б.н. Андрієнко Т.Л. — К., 1997. — 62 с.
23. Бурда Р. И. Антропогенная трансформация флоры / Р. И. Бурда. – К. : Наукова думка, 1991. – 168 с.

24. Бурда Р. І. Застосування методики оцінки антропотолерантності видів вищих рослин при створенні “Екофлори України” / Р. І. Бурда, Я. П. Дідух // Укр. фітоцен. збірник. Серія С. – К., 2003. – № 1. – С. 34–44.
25. Дідух Я. П. Етюди фітоєкології / Я. П. Дідух. – К. : Арістей, 2008. – 286 с.
26. Дідух Я. П. Оцінка енергетичного потенціалу екотопів залежно від ступеня їх гемеробії на прикладі Словечансько– Овруцького кряжу / Я. П. Дідух, І. В. Хом’як // Укр. ботан. журн. – 2007. – Т. 64, № 1. – С. 62–77.
27. Дідух Я. П. Фітоіндикація екологічних факторів / Я. П. Дідух, П.Г. Плюта. – К., 1994. – 280 с.
28. Клауснитцер Б. Экология городской фауны: Пер. с нем./ Б. Клауснитцер – М.: Мир, 1990. – 246 с.
29. Протопопова В. В. Анализ синантропной флоры Украинского Полесья / В. В. Протопопова // Актуальные вопросы ботаники в СССР. – Алма – Ата: Наука, 1988. – 76 с.
30. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути ее развития / В. В. Протопопова. – К.: Наукова думка, 1991. – 204 с.
31. Афанасьев В. Е. Адвентивная флора Астраханской области: автореф. дис. ... канд. биол. наук. Саратов, 2008. 20 с.
32. Воробьев Д.П. К вопросу о заносных и сорных растениях в Приморском крае // Комаровские чтения. Владивосток, 1954. Вып.4. С. 3–22.
33. Вынаев В. Г. Третьяков Д. И. О классификации антропофитов и новых для флоры БССР интродуцированных видов растений. Ботаника. Минск, 1979; 21: 62–74.
34. Григорьевская А. Я., Стародубцева Е. А., Хмызова Н. Ю., Агафонов В. В. Адвентивная флора Воронежской области: исторический, биогеографический, экологический аспекты. Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та. 2004. 230 с. 6 Камышев Н.С. К классификации антропохоров. Ботан. журнал, 1959; 44(11): 1613–1616.

35. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути её развития. К.: Наук. думка, 1991. 204 с.
36. Протопопова В. В., Шевера М. В. Фітоінвазії. I. Аналіз основних термінів. Промислова ботаніка. 2005; 5: 55–60.
37. Протопопова В. В., Шевера М. В. Фітоінвазії. II. Аналіз основних класифікацій, схем і моделей. Промислова ботаніка. 2012; 12: 88–95.
38. Туганаев В.В., Пузырев А.Н. Гемерофиты Вятско-Камского междуречья. Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1988. 124 с.
39. Чичёв А.В. Адвентивная флора Московской области за 200 лет. Состояние и перспективы исследования флоры средней полосы европейской части СССР. Москва. 1984: 28–30. 12. Шафер В. Основы общей географии растений. М.: Изд-во иностр. лит., 1956. 380 с.
40. Holub J. Jirasek V. Vereinheitlichung der Terminologie in der Phytogeographie. Folia Geobot. Phytotax, 1967; 2(1): 69–113. 15. Jalas J. Hemerobe und hemero.
41. Linkola K. Studien über den Einfluss der Kultur auf die Flora in den Gegenden nördlich vom Ladogasee. Allgemeiner Teil. Acta Soc. Fauna Fl. Venn, 1919: 45(1/7); 1–429.